

Å VÆRE LÆRER

med «dataen» i klasserommet

Björg Wangen ved Kringlebotn skole på Nestun i Bergen kommune er blant lærerne på mellomtrinnet som har jobbet mye med sammensatte tekster og IKT i undervisningen. Skolen har blitt involvert av Mediesenteret ved Høgskolen i Bergen i utviklingen av nettsidene Skriveverkstedet.no og Norskverkstedet.no, og har selv utviklet mange nyttige verktøy for arbeidet med de grunnleggende ferdighetene. Akkurat nå er skolen tildelt prosjektmidler for å bidra til å øke kunnskapen om hvordan elevene kan lære å lese og skrive fagtekster og øke sin digitale kompetanse. Deres egen nettside www.bergensskolen.no/kringlebotn gir mange tips til skoler som vil kvalitetssikre arbeidet med lesing og skriving.

av Björg Wangen

Etter hvert som jeg har arbeidet på datamaskinene sammen med elevene har jeg gjort meg en del tanker. På den ene siden, og da spesielt i forhold til ulik bruk av internett, må jeg være den som tar kontrollen og viser vei gjennom konkrete oppgaver og faste rammer. Samtidig er det viktig å være åpen for elevenes allerede ervervede kompetanse f. eks bruk av ulik programvare, eller den kompetansen de har på å finne ut hvordan ting fungerer.

Det første er greit, man bruker sin didaktiske plattform i planleggingen, og jobber målrettet mot et læringsutbytte for elevene. Jeg er sterk motstander av data for dataens skyld der læreren er fornøyd bare klassen har hatt tilgang til «fri bruk» av internett

i arbeidet med oppgavene sine. Målet, langt der framme, er selvfølgelig at elevene har den digitale kompetansen som skal til for å slippes fri på nettet og få utbytte av det. Min erfaring med elever på mellomtrinnet er at vi gjennom strukturert arbeid skal veilede, støtte og hjelpe dem en stund enda.

Men på andre områder er det elevene som sitter inne med den største kunnskapen. Hva gjør dette med oss og vår lærerrolle? Ut fra samtaler på egen skole opplever flere lærere dette som skremmende. Slik jeg oppfatter det, er frykten for å miste oversikt og kontroll et hinder for utstrakt bruk av IKT i undervisningen. Hvorfor er dette så skummelt at vi ikke klarer å se de mulighetene som ligger i elevens

kompetanse, slik at vi kan utnytte denne ressursen? Selv har jeg mange gode opplevelser der klassen og jeg har beveget oss ut på ukjent farvann, og lært ting sammen. Slik var det f. eks da vi begynte å bruke «de blå kamerane» (Digital blu) selv om jeg til en viss grad hadde prøvd det ut på forhånd. Den gangen vi begynte å ta i bruk Power point med elevene, hadde jeg aldri klart meg uten en elev fra parallellklassen. Jeg har blitt mye flinkere på begge disse områdene nå, men er langt fra utlært og lærer stadig nye ting av elevene mine.

Jeg har også eksempler der jeg trodde jeg kunne, men har støtt på problemer underveis uten at jeg har hatt løsningsforslag. Mine elever har aldri reagert på at vi må hente hjelp

enten det er fra andre voksne eller fra andre elever. De godtar til og med en viss tabbekvote. Ved innføringen av It's learning, regnet jeg med så mange feilskjær i begynnelsen at jeg valgte å sende brev hjem om det. For å komme godt i gang her, var det viktig at jeg prøvde ut mange muligheter for bruk. Slik ble hjemmene involvert også gjennom leksearbeid og oppgaveinnlevering. Samtidig ser de at jeg blir hentet til naboklassen når de bruker excel.

Andre ganger har jeg gitt et par elever i oppdrag å sette seg inn i ting som de etter hvert skal dele med oss. Da vi startet med å scanne elevarbeider o.l. for å legge det inn på e-logg, fikk mine to IKT-elever et slik oppdrag. På arbeidsplanen sin fikk de avsatt tid til å lære opp resten av klassen. På denne måten fikk de utfordringer jfr. tilpasset opplæring, og det fungerte kjempefint. At elever viser elever bruker vi mye også der jeg kunne «klart meg selv».

Å tørre å møte elevene sine med sine svakheter på enkelte felt, anser jeg som en del av å bygge gode relasjoner mellom lærer og elev. Men man må være ærlig. «Å late som» derimot blir fort avslørt, og resultatet da er ikke økt respekt i alle fall. Jeg tror det er mye god medlæring i å se at lærere våger – å ta utfordringer er jo det vi hele tiden oppfordrer elevene til. Og øvelse gjør mester.

Et annet aspekt ved å ta elevene på alvor her, er den muligheten det gir oss til å få kjennskap til barn og ungdoms bruk av IKT. Hverdagen er for mange av dem sterkt knyttet opp mot msm, facebook osv. I hvor stor grad vi bør involvere oss i dette er vel et spørsmål for seg, og jeg har ikke gjort meg opp noen klar mening om dette. Men i forbindelse med holdningsaspektet i den digitale kompetansen vi skal arbeide fram mot, kan vi heller ikke velge det helt vekk. Her er det igjen en fare for å uttale seg om ting man ikke vet, og det tror jeg er farlig i lærer-elev-relasjonen. Da er det lurt, tror jeg, å bli geleidet inn i det av de aktive brukerne. I situasjoner der lærer og elev sammen jobber med slike kanaler, vil man trolig også få lære litt om holdningene elevene beveger seg på slike arenaer med. Dermed får vi som lærere et utgangspunkt å bygge på, og muligheter for en «jevnbyrdig» dialog der vi kan snakke oss til innsikt.

Å FINNE EN BOK: www.lesehulen.no

Av Bjørg Wangen

Jeg begynte å bruke Lesehulen sammen med mine elever i jakten på å finne boken som passer for den enkelte. Gjennom leseprosjektet Teksten i bruk, hadde klassen blitt vant til å ønske oss bøker både ut fra forfatter, tema eller i en serie. Til å finne bøkene som passet «oss» hadde vi fått mye hjelp av bibliotekaren på Bergen offentlige filial på Nesttun, elevene brukte hverandre og jeg prøvde etter beste evne å holde meg litt orientert.

Så oppdaget jeg Lesehulen! En kjemperessur på flere måter, ikke minst i arbeidet med målrettet bruk av Internett. Dessuten et supert sted å starte nettsøk på. At man kan gjøre «bestillinger» etter enkle kriterier og få svar, gjør noe med elevene. Videre kan man enkelt få tilleggsopplysninger der man ønsker det. Man slipper å gå seg vill pga «feilsøking» og man unngår vanskelige tekster som søkeresultat. Elevene ser raskt nytteverdien og tar stedet i bruk i jakten på å finne seg en nye bøker.

Alt det andre stedet byr på gjør det alltid til en suksess å ta med seg nye elever inn i Lesehulen. Variasjonen gjør elevene nysgjerrige – både på hva som finnes i forhold til de ulike bøkene, og ikke minst på de bøkene i seg selv. Et skattkammer for både elever og lærere.

Hos oss har Lesehulen fått plass i IKT-planen. Vi bruker også nettstedet i et opplegg jeg har ansvar for, der elever på trinn seks og sju presenterer bøker for yngre elever.

Personlig tilnærming

En av klassene fikk i data-lekse (som de har en gang i uken)

å bruke redskapet «personlig tilnærming» for å se nærmere på nettstedet. Jeg vil si at klassen ga nettstedet god kritikk!

Mange hatt lagt spesielt merke til spillene, andre ga uttrykk for å ha oppdaget et sted der de kunne finne gode lesestips. Noen ble nysgjerrige på bøker de hadde fått presentert her, og ville gjerne ha som lese å bruke Lesehulen for å gjøre seg litt kjent med spesielle titler. De som ville forandret på noe viste til bakgrunnen.

Jeg synes elevene var flinke til å beskrive sin mening om Lesehulen, og jeg fikk dessuten mange gode tips til hvordan vi kan bruke nettstedet videre i klassen.

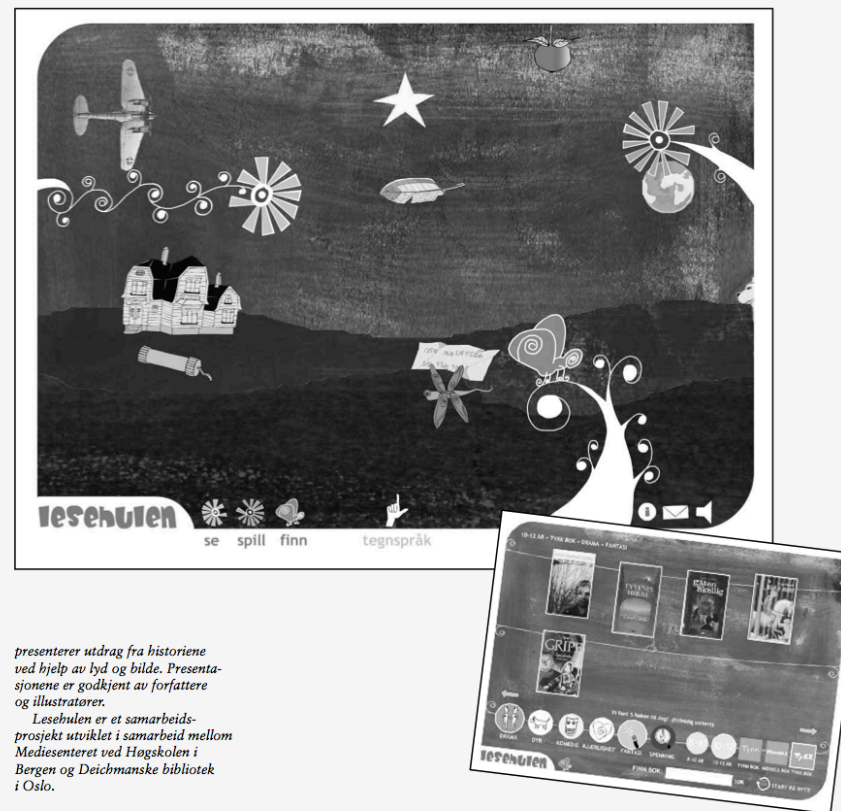
Dessuten har jeg fått tillatelse av elevene til å videregående klassens synspunkter til de som står bak nettstedet. Jeg tror dette må være interessant lesestoff for dem.

Oppskrift for «personlig tilnærming»:

- Jeg la spesielt merke til ...
- Jeg likte at ...
- Jeg lærte at ...
- Jeg ble nysgjerrig på ...
- Dette fikk meg til å tenke på ...
- Jeg likte ikke ...
- Hvis jeg skulle forandret på noe, så ...
- Hva slags oppgaver ville du ha likt å få i tilknytning til nettstedet?

Fra www.lesehulen.no

Lesehulen er et opplevelsessted som introduserer bøker til barn i aldersgruppen 8–12 år, gjennom lyd, bilde og interaktivitet. Innholdet på nettsidene tar utgangspunkt i bøker skrevet av norske forfattere. Sidene tar for seg historier og litterære figurer fra utvalgte bøker og

presenterer utdrag fra historiene ved hjelp av lyd og bilde. Presentasjonene er godkjent av forfattere og illustratører.

Lesehulen er et samarbeidsprosjekt utviklet i samarbeid mellom Mediesenteret ved Høgskolen i Bergen og Deichmanske bibliotek i Oslo.

OM Å JOBBE MED **Norskverkstedet.no** på mellomtrinnet

Av Bjørg Wangen

Emma Sa: Når jeg ser på tegneserien min, legger jeg spesielt merke til at jeg glemte stor bokstav. Jeg liker at den er litt morsom. Jeg er ikke fornøyd med at bakgrunnen er helt hvit. Arbeidet skal i mappen, det er jeg glad for fordi jeg er fornøyd. Innsatsen min var bra.

Tegneserie i 5. klasse

Opgaven ble gitt i lekse: Lag en tegneserie på 3–4 ruter ut fra en vits. Arbeidet skal i mappen. Som oppfølgingsoppgave dagen etter, skulle de vurdere sitt eget arbeid med punkter fra «personlig tilnærming».

Med Norskverkstedet og Skriveskolen i klasserommet

Aller først vil jeg si at Norskverkstedet og Skriveskolen har hjulpet meg til økt bruk av nettbaserte hjelpemidler i undervisningen, og min erfaring er

at nettstedet virker motiverende på elevene.

Det å jobbe med data er for noen elever nok i seg selv. For oss lærere derimot vil vi ikke ha data bare for dataens skyld. Jeg synes ofte det er en utfordring å finne nettsteder egnet for elevgruppen, og ikke minst vanskelig å lage oppgaver som sikrer elevenes faglige utbytte på trygge veier. Da er det godt å ha nettsteder som Norskverkstedet og Skriveskolen som er bygget opp med tanke på barneskolens mellomtrinn, både når det gjelder fagstoff, presentasjon og elevaktiviteter. Dessuten har jeg som lærer opplevd disse nettressursene

som god hjelp i arbeidet mot økt digital kompetanse hos elevene mine.

Digital kompetanse er jo et sammensatt begrep som både består av digitale ferdigheter, kreativitet og holdninger. Skriveskolen og Norskverkstedet kan hjelpe oss på veien innenfor alle områdene. Elevene får øvelse i å navigere i hypertext, de får øvelse i å lese digitale og sammensatte tekster, og de møter muligheter til interaktivitet gjennom noen av oppgavene.

Skrivearkene er meget populære. Å få ut dokumenter med egen heading der forfatteren navn kommer fram, gjør at arbeidet med en gang ser ganske

Fadder

Fadderbarn

Normalperspektiv

Fugleperspektiv

Froskeperspektiv

«prof» ut. Dessuten fungerer skrivearkene som gode rammer for skrivningen. Både fordi mange av dem har igangsettere, de er modeller i kraft av forskriften, eller de innebakte instruksene, som byttes ut, og elevene kan lage sammensatte tekster uten å stadig møte problemer med at bilde og tekst er vanskelig å plassere i samme dokument. Her blir det slik som de hadde tenkt.

Mye av et faglige stoffet er også med på å vise hvilke muligheter digitale hjelpemidler gir.

På flere steder i Skriveskolen og Norskverkstedet får elevene mulighet til å gå ut på nettet. Nettstedene er knyttet opp mot det faglige, og er linket opp med tanke på brukergruppen. Dette er med på å redusere den vilkårlige vandringsen det er lett å ende i når man bruker internett. Samtidig er dette et god ramme for å jobbe med nettvet og holdninger.

Her jobber man med fag ved hjelp av IKT samtidig som store deler av arbeidet mot økt digital kompetanse hos elevene ivaretas.

Etter min mening er ofte lurt at elevene jobber med Skriveskolen og Norskverkstedet i par. Parorganiseringen oppfordrer til en dialog foran skjermen, og elevene får brukt det muntlige språket – å sette ord på tanker gir større læringsutbytte. Dessuten oppfordrer mange av oppgavene til diskusjon. I tillegg er det å jobbe to og to en trygghet for mange, og man kan sette sammen parene på en slik måte at elevene

viser hverandre vei, og hjelper hverandre til å holde seg til «saken».

Eksempel på bruk av medierommet
Lekse til torsdag: Gå inn i medierommet på Norskverkstedet, og lytt til opplesningen av Svein og rotta på feriekoloni. Bruk MP3 spilleren og prøv å legge ulik musikk til opplesningen. Hva slags musikk synes du passer best til boka? Vil du bruke samme slags musikk gjennom hele opplesningen? Begrunn svaret ditt.

Fortell om et par musikkvalg du prøvde, men forkastet og forklar hvorfor.

Valgene er veldig forskjellige, men begrunnelsene er fantastiske

- Jeg valgte ... fordi
- *passet til stemmen*
 - *for at musikken ikke skal forstyrre i begynnelsen fordi det er mye viktig informasjon der*
 - *rolig musikk når noe liksom bare fortelles og litt gla/musikk når der liksom skjer noe*
 - *samme musikk hele tiden blir kjedelig, men forandrer jeg den hele tiden glemmer man kanskje å høre historien*
 - *kraftig vind når han snakker om havet*
 - *rask musikk pga humoren i boken*
 - *jeg savnet sjølyder, og jeg synes det var mange tøffe lyder, bare så dumt at de ikke passet til boken. Derfor ble det mye vind*

- *på bussen brukte jeg «torget i byen» fordi det var stemmer der. Da de kom fram valgte jeg trivelig musikk siden de hadde nådd målet*
- *da Svein fortalte om hunden som kunne lukte så langt valgte jeg sterk vind slik at lukten liksom kommer med vinden*

Fotokurset

I sammenheng med at vi jobbet med tegneserie og film, tok elevene fotokurset på www.norskverkstedet.no De jobbet to og to. Da det var gjennomført, hadde vi en dag der to og to elever hentet fadderbarna sine for å fotografere ting på skolen med egne og fadderbarnas øyne. Klassen syntes det var gøy, men forskjellen på elevenes synsvinkel var ikke så stor som jeg hadde trodd. Derfor var ikke jeg så fornøyd med oppgaven. For at oppgaven ikke skulle bli hengende i løse luften tok jeg utskrift av bildene for at elevene skulle skrive en kort tekst om hva de hadde gjort, samt å kommentere bildene.

For å bruke det de hadde lært på fotokurset om ulike perspektiv, gikk vi heller løs på å fotografere hverandre. Elevene ble delt i grupper på tre, og ble sendt ut av klasserommet med digitalt kamera. De skulle komme tilbake med tre bilder tatt i ulikt perspektiv, og alle elevene skulle fotografere. Jeg synes denne oppgaven dokumenterte godt hva de hadde lært.